

Јелена Бањац

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду

Марина Дојчиновић

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду

СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Сажетак

Социјално предузетништво је иновативан начин да људи реше различите економске, образовне, здравствене и еколошке проблеме у својој заједници кроз свој рад удруживањем и коришћењем одрживих бизнис модела. Оно је део социјалне економије и захваљујући њему се решавају социјални проблеми, кроз употребу предузетничких принципа. Прва социјална предузећа у Европи формирана су у Италији и названа су социјалне задруге. За разлику од земаља Западне Европе, српска јавност се са концептом социјалног предузетништва упознала тек недавно. У раду се представља концепт социјалног предузетништва и актуелна ситуација у Србији.

Кључне речи: социјално предузетништво, социјална предузећа, Европа, Србија.

1. ПОЈАМ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА

Социјално предузетништво је иновативан начин да људи реше различите економске, образовне, здравствене и еколошке проблеме у својој заједници кроз свој рад удруживањем и коришћењем одрживих бизнис модела. Социјално предузетништво је део социјалне економије и захваљујући њему се решавају социјални

проблеми, кроз употребу предузетничких принципа. Оно представља другачији начин пословања. Овакав вид пословања је више-струко значајан, како за угрожене и маргинализоване групе, тако и за целокупно друштво и државу.

Социјално предузетништво има велику улогу у реализацији концепта одрживог развоја.¹⁾ Концепт социјалног предузећа преклапа се са традиционалним организацијама социјалне економије као ентитет који послује као социјално предузеће. То могу бити удружења, задруге, хуманитарне организације и сл. Социјална предузећа се разликују од предузећа групе из конвенционалних предузећа по томе што имају примарну друштвену сврху. При томе су најзаступљенија социјална предузећа и кооперативе. Социјална предузећа могу бити окренута према различитим социјалним програмима, као и помоћи угроженим групама као што су деца, инвалиди, изнемогли и стари, бивши прекршиоци закона и зависници и други. Радничке кооперативе и предузећа могу бити продуктивне и тржишно усмерене у области производње и услуга. Ипак, најзаступљенији нови облик чине социјалне кооперативе, које служе задовољењу социјалних потреба чланова (локалне) заједнице. Оне су одрживе само уз стручну и материјалну помоћ, државне олакшице и сарадњу са институцијама власти. Због свог значаја, политика развоја социјалних предузећа треба да је интегрисана у стратешке документе. Савремена социјална предузећа се од традиционалних кооператива разликују по својим циљевима, активностима, корисницима и начину организовања.

Појам *социјално предузеће* постао је познат у академским и политичким круговима и у широј јавности као нови иновативни пословни модел који задовољава друштвене и економске циљеве, а доприноси интеграцији тржишта рада, социјалној инклузији и економском развоју. Интересовање за социјално предузеће прате деценије признавања локалних и националних влада и међународних организација за улогу социјалне економије, непрофитног сектора, економије солидарности или трећег сектора.

Социјално предузетништво је значајно и због укључености особа које припадају маргинализованим групама у све сфере друштва. Искљученост је највидљивија управо на тржишту рада, у

1) Рајко Мацура, „Социјално предузетништво у функцији рјешавања проблема незапослености“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво: модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетионик“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 35.

најважнијим социјалним услугама, људским правима и мрежи социјалне сигурности.²⁾

2. РАЗВОЈ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА

2.1. Развој социјалног предузетништва у Европи

Историја настанка и развоја социјалног предузетништва потврђује да су социјална правда и солидарност, као моралне категорије, незаменљиви чиниоци политичког, економског и социјалног уређења савремених друштава.³⁾ Економске организације са социјалним циљевима имају дугу традицију у свету и Европи. Добротворна удружења датирају још из средњег века, а пољопривредне задруге, кредитне уније, узајамна друштва, задужбине и фондации постоје у различитим облицима кроз векове. Интерес за социјално предузетништво се најчешће јавља када држава и пословни сектор нису у стању да сами одговоре на изазове пред којима се налазе. У Западној Европи се социјална предузећа појављују крајем седамдесетих, када се овај регион суочио са проблемима растућих неједнакости и социјалне искључености.

Почеци социјалног предузетништва везани су за развој капитализма у Европи. Услед великог сиромаштва којим је погођена радничка класа, дошло је до промене у начину пословања и стицања новца. Основана су удружења за самопомоћ, вођена принципима филантропије. Ово је нарочито било заступљено у Италији и Француској због споријег процеса индустријализације. Радничка класа почела је да изражава потребу за превазилажењем тешких животних услова, као и за проналажење алтернативе за тржишну економију, која би била заснована на принципима солидарности. Ово је подразумевало оснивање болница за сиромашне, као и поддржавање многих других активности које нису биле укључене у тадашњу социјалну политику.

Прва социјална предузећа у Европи формирана су у Италији и названа су социјалне задруге. Од тада до 2003. године у Италији је основано од 6.500 до 7.000 социјалних кооператива, које

2) Lelia Kiš-Glavaš, „Spremnost osoba sa intelektualnim teškoćama za zapošljavanje“, *Revija za socijalnu politiku*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, br. 16/2009, str. 300.

3) Владимир Маринковић, Дарко Маринковић, „Морал и економија кроз призму социјалног предузетништва“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво- модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Маџура), Удружење грађана „Свјетоники“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 82.

запошљавају око 200.000 радника. На овом примеру почиње да се развија социјално предузетништво и у другим државама Европе. То за последицу има да данас у свету у сектору социјалног предузетништва ради око 40 милиона запослених и 200 милиона волонтера. Неки од највећих универзитета у свету, као што су Харвард, Колумбија, Оксфорд и Стенфорд, имају програме социјалног предузетништва. У Европској унији постоји 2 милиона пословних субјеката, који припадају различитим облицима социјалног предузетништва, као што су задруге, фондације, социјална предузећа и слично.

2.2. Развој социјалног предузетништва у Србији

За разлику од земаља Западне Европе, српска јавност се са концептом социјалног предузетништва упознала тек недавно. Идеја савременог социјалног предузетништва почела је да се развија због приближавања чланству у Европској унији. Ту се пре свега мисли на високу незапосленост, недовољну раздвојеност државног и приватног сектора, потребу становништва да се више запошљава у државном сектору због привидне сигурности коју он пружа.

Да би прерасла у одржив сектор, потребно је да се уваже разлике које постоје између Србије и других европских земаља. У последњих десетак година начињен је битан напредак у стварању институционалног и законског оквира пословања, тако да је Србија успела да надокнади заостајање у развоју малих социјалних предузећа у односу на друге земље у транзицији и да у извесним сегментима постане боља у покрећу са неким од земаља чланица Европске Уније.⁴⁾

Као резултат нераумевања значаја и потребе социјалног предузетништва, социјална предузећа и предузетници се суочавају са несређеним системом. Најбољи показатељ овога јесте неизгласан закон у Скупштини. Исти је више пута одбијен, што даље ограничава развој социјалног предузетништва.

Међутим, поред свих правних и институционалних препрека, социјално предузетништво успева да нађе начин да се развија. Оно се у Србији тренутно јавља у форми појединачних иницијатива или релативно организованих подсектора, као што је предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инва-

4) Момчило Живковић, Вук Беванда, „Могућности и перспективе развоја предузетништва и бизниса у Републици Србији“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво-модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мачура), Удружење грађана „Свјетлост“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 95.

лидитетом, којима се решавају проблеми незапослености и социјалне искључености.

Коалиција за развој социјалног предузетништва основана је 2010. године. Састоји се из шест истакнутих организација цивилног друштва, а њен главни циљ је креирање подстицајног окружења за развој социјалног предузетништва.

Мрежа социјалне економије Србије (СЕНС) прва је мрежа социјалних предузећа у Србији и основана је 2011. године са циљем да се обезбеди простор за социјална предузећа, да би учили једни од других, као и да подстичу сарадњу између социјалних предузећа међусобно, али и са другим актерима, да се на једном месту нађу производи/услуге социјалних предузећа, како би се лако могли претраживати и били доступни купцима или партнерима за сарадњу.

Јављају се и друге мреже мешовитог карактера, а једна од њих су и Мреже одрживог развоја (МОР), које пружају активну подршку стратегијама, програмима и пројектима одрживог развоја.

Велику улогу у промоцији социјалног предузетништва у Србији игра Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије.

3. СОЦИЈАЛНА ПРЕДУЗЕЋА

Социјално предузеће је предузеће које послује у друштвене сврхе. Социјална предузећа су најчешће усмерена на задовољење социјалних и/или економских циљева својих чланова или на пружање услуга социјално угроженим групама у својој заједници.⁵⁾

Друштвени циљеви пословања подједнако су важни као и тржишне активности, што се често назива двоструки крајњи резултат (*double bottom line*). Као и свако друго предузеће, и социјално предузеће је усмерено на стварање прихода својим учествовањем на тржишту, али његова посебност проистиче из начина на који користи свој профит – са циљем остваривања позитивних ефеката на друштво, локалну заједницу и природну средину. То се постиже на различите начине: запошљавањем особа које су иначе изостављене са тржишта рада, улагањем профита у заједницу, улагањем

5) Светлана Гачић-Душанић, Вања Шушњар-Чанковић, „Перспективе за развој социјалног предузетништва у Босни и Херцеговини“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво- модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетлоники“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 147.

у заштиту животне средине, пружањем неопходних услуга маргинализованим групама. Управо је ова комбинација тржишних и друштвених циљева оно што је допринело да социјална предузећа данас постану једна од најактуелнијих и најужбудљивијих тенденција широм света.

Да бисмо разумели појам социјалног предузећа и социјалног предузетништва, морамо најпре разумети термине који се користе у дефинисању истих. Двоструки и троструки крајњи резултат (*double and tripple bottom line*) су термини, који се користе у социјалном предузетништву, а односе се на мерење како финансијског, тако и друштвеног и еколошког утицаја, које предузеће остварује.

Иако социјална предузећа на први поглед делују као хуманитарне организације, она то свакако нису. Социјална предузећа настоје да својим радом зараде новац и остваре профит, а оно што их суштински разликује од осталих предузећа јесте начин на који раде и начин улагања оствареног профита. Профит се поново инвестира, како би се урадило нешто добро и корисно.

У најважнијем стратешком документу Европске комисије у овој области, *Иницијативи за социјално пословање (The Social Business Initiative)*, наводе се следеће карактеристике социјалног предузећа: „Социјално предузеће је субјект у социјалној економији, чији је главни циљ да оствари социјални утицај, пре него што донесе зараду својим власницима. Оно послује тако што производи добра или пружа услуге на социјалном тржишту, на предузетнички и иновативан начин и користи своју добит, првенствено за постизање социјалних циљева.“⁽⁶⁾

Европска комисија користи појам *социјално предузеће* да обухвати следеће типове пословања:

- тип за који је социјални циљ заједничког добра разлог комерцијалне активности, често у форми високог степена социјалне иновације;
- тип где је највећи део добити реинвестиран ради постизања социјалног циља, и
- тип где метод организације и власништва одсликава његову мисију, примењујући демократске и партиципативне принципе или фокусирајући се на социјалну правду.

У том смислу, социјална предузећа су:

- пословни субјекти који обезбеђују социјалне услуге и добра, услуге рањивим категоријама становништва (при-

6) Драган Вукмировић, *Економски утицај социјалних предузећа у Републици Србији*, Републички завод за статистику, Београд, 2014, стр. 16–17.

ступ становању, здравственој заштити, помоћ старим особама или особама са инвалидитетом, инклузија рањивих група), или

- пословни субјекти са начином производње добара или пружања услуга са социјалним циљем (социјална и професионална интеграција кроз приступ запослености за особе са недовољним квалификацијама или социјалним или професионалним проблемима који воде маргинализацији), али чија активност не мора производити социјална добра и услуге.

Оно што је изузетно важно јесте направити разлику између социјалних предузећа и удружења грађана. Прва разлика огледа се у комерцијалном фокусу. Социјална предузећа користе друштвена средства како би постигла друштвени/еколошки циљ. Следећа разлика јесте у купцима. Социјална предузећа треба да осигурају да купци купе производе или услуге које оно нуди на тржишту. Развој пословања биће под утицајем промена/могућности, која се дешавају на тржишту. Затим следи дугорочно планирање. Социјално предузеће обично припрема бизнис план за период од наредних 3 до 5 година, са циљем развоја свог удела на тржишту. Овај приступ разликује се од уобичајеног пројектног планирања, када је реч о бесповратним средствима (донацијама) у оквиру удружења и организација.

3.1. Разлози све веће заступљености социјалних предузећа у свету

Недавна светска економска криза довела је до веће запослености социјалних предузећа. Друштво је у потражи за бољим начинима пословања, који ће обезбедити вишеструку добит. Један од разлога је и растућа тежња организација цивилног друштва да у будућности буду одржива, тако што ће се бавити неком комерцијалном активношћу. Затим, све више људи жели да зна како да искористи своју куповну моћ, односно где им одлази новац. Такође, пословни сектор трага за новим начинима како да допринесе друштвеним променама, јер за многе компаније волонтирање и филантропске активности више нису довољне.

Исто тако, државе теже да растерете буџет, тако што ће запошљавати кроз различите видове маргинализоване групе. То је случај и са особама са инвалидитетом. Све је очигледније да особе са инвалидитетом не само да значајно доприносе националној еконо-

мији, већ да њихово запошљавање умањује трошкове инвалидских бенефиција и да може умањити сиромаштво.⁷⁾

4. СОЦИЈАЛНА ПРЕДУЗЕЋА У СРБИЈИ

4.1. Број запослених

У 2012. години у Републици Србије пословало је 1196 социјалних предузећа различитих типова. У укупном броју социјалних предузећа највеће учешће имале су задруге (65,6%), удружења грађана (23,7%). Предузећа за запошљавање особа са инвалидитетом учествовала су са 3,8%, а агенције за развој 2,7%. Сви остали типови социјалних предузећа чинили су 4,3% од укупног броја.⁸⁾ Највећи број социјалних предузећа налази се на територији Војводине, док је најмање у београдском округу.

4.2. Типови запослених

У сектору социјалних предузећа у 2012. години било је запослено 10.326 лица, што је чинило 0,6% од укупног броја запослених у Републици Србији. Од укупног броја запослених, више од половине је било запослено у задругама. У предузећима за запошљавање особа са инвалидитетом било је запослено 20,2%, а у удружењима грађана 14%. У свим другим типовима социјалних предузећа било је запослено 7,2% од укупног броја запослених у сектору социјалних предузећа. У социјалним предузећима већина запослених чинили су мушкарци. Такође, највећи број запослених је имао средњу стручну спрему. Када је реч о старосној групи запослених, половина њих чинила је категорија теже запошљивих лица, односно лица старија од 50 година и лица старости до 30 година.⁹⁾

4.3. Извори финансирања

Постоје три начина финансирања социјалних предузећа у Србији:

-
- 7) Гордана Одовић, *Професионална рехабилитација особа са стеченим инвалидитетом*, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, ЦИДД, Београд, 2014, стр. 148.
 - 8) Драган Вукмировић, *Економски утицај социјалних предузећа у Републици Србији*, Републички завод за статистику, Београд, 2014, стр. 29–32.
 - 9) Драган Вукмировић, *Економски утицај социјалних предузећа у Републици Србији*, нав. дело, стр. 35–38.

- Фондови који подржавају социјално предузетништво, као што су Градска управа Града Београда, Секретаријат за социјалну заштиту, Министарство рада и социјалне политике;
- Фондови намењени финансирању различитих осетљивих група, као што су Министарство рада и социјалне политике, Министарство здравља и Министарство просвете, као и УНИЦЕФ и друге организације, и
- Потенцијални извори финансирања развоја социјалног предузетништва, као што су Министарство економије и регионалног развоја, Фонд за развој Републике Србије, Фонд за финансирање повећања запослености и друге организације.

4.4. Примери социјалних предузећа у Србији

Социјална земљорадничка задруга „Нова перспектива“ из Пирота

„Нову перспективу“ основало је 10 породица. Свака од њих бави се неким обликом индивидуалне пољопривредне производње. Тренутно је запослено двоје лица која су била на списку Националне службе за запошљавање. Задруга међу својим оснивачима окупља и ромске, и избегличке и расељеничке породице, а као свој основни циљ истиче смањење незапослености и сиромаштва у пиротском крају.

Социјална кооператива „Vivere“ Крагујевац

Циљна група овог пројекта биле су незапослене жене. Три жене су стављене у процес обуке из Националне службе за запошљавање. Две од њих су са родитељима деце ометене у развоју основале задругу у крагујевачкој градској управи. Касније отварају дневни боравак за особе старије од 25 година са умереном и тешком интелектуалном ометеношћу. У рад дневног боравка укључене су жене расељене са Косова и Метохије, као и једна самохрана мајка. Године 2013. отворен је огранак дневног боравка за децу са аутизмом.

Удружење за подршку особама ометеним у развоју „Наша кућа“ из Београда

Социјално предузеће „Наша кућа“ бави се производњом папирних кеса и картонске амбалаже, пружа услуге си-

то-штампе и доставом хране за слабо покретне старије особе (Кухиња на точковима). Удружење је основано од групе родитеља деце са сметњама у развоју и ради обезбеђивања бољих услова за друштвено укључивање деце и младих особа са неким обликом развојних сметњи.

Удружење Caritas Шабац, „Elio“ – сервис за хемијско чишћење и прање веша

У овај програм су укључене самохране мајке.

Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом „Силоин“ из Ковина

Ово предузеће се бави производњом и монтажом силоса и друге опреме, а организована је као акционарско друштво. Предузеће је основано ради бриге о запосленим радницима матичног предузећа код којих се услед здравствених проблема и стеченог инвалидитета утврди смањена радна способност. „Силоин“ чине 25 запослених, од чега 14 особа са инвалидитетом.

Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом „Шумадија“ из Крагујевца у реструктурирању

Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом „Шумадија“ из Крагујевца наследник је предузећа које је основано још средином педесетих година прошлог века, када је у Крагујевцу формирана заштитна радионица у оквиру огранка националног савеза особа оштећеног слуха и у тесној вези са тамошњом школом за ученике оштећеног слуха. Предузеће запошљава 84 особе, укључујући 49 особа са инвалидитетом. Реч је махом о људима са различитим врстама урођеног инвалидитета, а процене стручне службе у предузећу говоре да је знатан број ових људи оптерећен и израженим психолошким тешкоћама. Ово предузеће бави се металопрепращивачком делатношћу, браварско-заваривачким услугама и цинковањем.

Зависно/Spin off „Divac HOD“

Претежна делатност предузећа јесте трговина. Практично, људима се омогућује да куповином неког корисног производа доирају новац који ће бити искоришћен у хуманитарне сврхе. Тај

хуманитарни карактер куповине јасно је назначен на сваком производу, а брендирању производа посвећена је посебна пажња.

5. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО ГРАДА БЕОГРАДА

Поред различитих фирми и организација које се баве социјалним предузетништвом и исто подржавају, на територији Града Београда постоји и Градски центар за социјално предузетништво. Он функционише као установа јавне службе ради пружања услуга у области развоја социјалног предузетништва. Центар спроводи активности са осетљивом циљном групом, у циљу њихове инклузије у заједницу. Њихов циљ је да оспособи маргинализоване групе људи за приватно предузетништво као и да их кроз пројекте оспособе да постану самостални.

Циљне групе корисника центра су особе са великим потешкоћама у запошљавању, маргинализоване и социјално угрожене категорије становништва на територији Београда. Тежња центра јесте стварање услова на тржишту и иновативних модела за запошљавање и запошљавање социјално угрожених група, смањење социјалних разлика, јачање друштвене и еколошке свести, као и професије социјалног предузетништва кроз едукацију и саветовање.

Центар је претходних година спроводио различите активности. У 2013. и 2014. години, у сарадњи са Секретаријатом за привреду и Националном службом за запошљавање, спровео конкурс за самозапошљавање теже запошљивих категорија становништва. У 2014. години су свим корисницима који су конкурисали за средства за самозапошљавање, пружили обуку за писање пословног плана. Исте године су, у сарадњи са Форумом младих са инвалидитетом, били део пројекта *Одрживи сервис подршке за особе са инвалидитетом*, који је финансирала Делегација Европске уније у Републици Србији. Такође, 2014. године Центар је у сарадњи са Центром за едукацију ДООР спровео низ едукативних радионица за све кориснике, а у циљу повећања конкурентности социјално угрожених категорија на тржишту рада. У 2015. години Центар је спроводио пројекат *ЕУ подршка за запошљавање Рома*, у сарадњи са Канцеларијом Уједињених нација за пројектне услуге, у оквиру кога је 100 припадника ромске националности прошло кроз обуку о започињању сопственог посла, а за 50 су обезбеђења средства за опрему. У оквиру 2016. године аплицирано је за пројекат *Инфор-*

матичко образовање особа са инвалидитетом. Такође, Центар је и партнер на пројекту оснивања Центра за истраживања, тренинг и имплементацију кроз социјално предузетништво младих са инвалидитетом, са Удружењем студената са хендикепом. Заједно са Центром за социјални рад, Центар је партнер у пројекту *Активацијом до самосталности*, којим се оснажују млади без родитељској старања и деца корисника новчане социјалне помоћи.

6. ЗАКЉУЧАК

Социјално предузетништво представља будућност у свету пословања. Важно га је развијати кроз различите пројекте и едукације људи који припадају маргинализованим групама. Иако социјална предузећа на први поглед делују као хуманитарне организације, она то свакако нису. Социјална предузећа настоје да својим радом зараде новац и остваре профит, а оно што их суштински разликује од осталих предузећа јесте начин на који раде и начин улагања оствареног профита. Профит се поново инвестира, како би се урадило нешто добро и корисно.

Оно што је важно јесте развијање друштвене одговорности међу појединцима и фирмама које као такве могу да подрже идеју о социјалном предузетништву. Међутим, социјално предузетништво треба спроводити на прави начин, односно у циљу осамостаљења лица која се налазе на маргини друштва. Важно је избећи личну корист појединца, која је често присутна. Социјално предузетништво, ако се спроводи на прави начин, доноси добит држави, која самим тим нема новчану обавезу према лицима која припадају маргинализованим групама, као и самим групама, које ће у процесу социјалног предузетништва моћи да се остваре у пословном смислу, али и личном, односно да се осећају корисно како за себе, тако и за заједницу у којој живе.

Као добар пример рада на развоју социјалног предузетништва јесте Градски Центар за социјално предузетништво Града Београда, који је подржан од стране Градског секретаријата и Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Као такав треба да служи за пример и подстицај осталим градовима у Републици Србији.

ЛИТЕРАТУРА

- Вукмировић Драган, *Економски утицај социјалних предузећа у Републици Србији*, Републички завод за статистику, Београд, 2014.
- Гачић-Душанић Светлана, Шушњар-Чанковић Вања, „Перспективе за развој социјалног предузетништва у Босни и Херцеговини“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво-модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетионик“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 143–162.
- Живковић Момчило, Беванда Вук, „Могућности и перспективе развоја предузетништва и бизниса у Републици Србији“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво-модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетионик“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 91–104.
- Маринковић Владимир, Маринковић Дарко, „Морал и економија кроз призму социјалног предузетништва“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво-модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетионик“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 73–89.
- Мацура Рајко, „Социјално предузетништво у функцији рјешавања проблема незапослености“, у зборнику: *Међународна научно-стручна конференција Социјално предузетништво-модел за (само)запошљавање у будућности* (приредио: Рајко Мацура), Удружење грађана „Свјетионик“, Агенција за сарадњу, едукацију и развој – ACED, College BLC, Бања Лука, 2014, стр. 27–40.
- Одовић Гордана, *Професионална рехабилитација особа са стеченим инвалидитетом*, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, ЦИДД, Београд, 2014.
- Kiš-Galavaš, Lelia, „Spremnost osoba sa intelektualnim teškoćama za zapošljavanje“, *Revija za socijalnu politiku*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, br. 16/2009, str. 299–309.

Jelena Banjac, Marina Dojcinovic

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Resume

Social entrepreneurship is an innovative way for people to solve various economic, educational, health and environmental problems in their community through their work - pooling and use of sustainable business models. Social entrepreneurship is part of the social economy and thanks to him to solve social problems through the use entrepreneurial

principles. Social enterprises are mostly focused on the satisfaction of social and / or economic goals of their members or the provision of services to socially vulnerable groups in their community. Social enterprises may be facing a variety of social programs, and assistance to vulnerable groups such as children, the disabled, the infirm and the old, former offenders and addicts and others. The beginnings of social entrepreneurship are related to the development of capitalism in Europe. This was particularly represented in Italy and France, due to the slower process of industrialization. The first social enterprises in Europe were established in Italy and are called social cooperatives. Unlike the countries of Western Europe, the Serbian public is with the concept of social entrepreneurship met only recently. The recent global economic crisis has led to higher employment of social enterprises. The Company is looking for better ways of doing business, which will provide multiple profits. One of the reasons is the growing tendency of civil society to be sustainable in the future, so you will deal with a commercial activity. Then, more and more people want to know how to use its purchasing power, and where they go novac. Takođe, the business sector is looking for new ways to contribute to social change, because many companies volunteering and philanthropic activities are no longer sufficient. Also, the state seek to unburden the budget, so it will employ marginalized groups, through various forms. In 2012 in the Republic of Serbia's 1196 operating social enterprises of different types. As a good example of the development of social entrepreneurship eat City Centre for Social Entrepreneurship of the City of Belgrade, which was supported by the City Secretariat and the Ministry of Labor, Employment, and Social Issues. As such, it should serve as an example and incentive for other cities in Serbia. Examples of social enterprises in Serbia are Social Cooperative „New Perspective” from Pirot, Social Cooperative „Vivere” Kragujevac, Association for Support to Persons with Developmental Disabilities „Our House” from Belgrade, Association of Caritas Šabac: „Elio „-service for dry cleaning and laundry, Company for professional rehabilitation and employment of persons with disabilities „SILOIN” from Kovin, Company for professional rehabilitation and employment of persons with disabilities „Šumadija” Kragujevac in restructuring, Depending on / spin off „Divac HOD”. Social entrepreneurship is the future in the world of business. What is important is the development of social responsibility among individuals and firms as such can not support the idea of social entrepreneurship. However, social entrepreneurship should be implemented in the right way, ie to the independence of persons who are on the margins of society.

Key words: social entrepreneurship, social enterprises, Europe, Serbia, Belgrade

* Овај рад је примљен 2. децембра 2016. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 26. децембра 2016. године.